

OKUL MÜZESİ: EĞİTİM VE OKUL TARİHİNE ETKİLEŞİMLİ ÖĞRENME TEMELLİ BİR YAKLAŞIM

Pınar BALOŞ¹, Ceren KARADENİZ²

Özet

Müzeler 19.yüzyıldan itibaren eğitim kurumu olma işlevi üstlenmişler, okul dışı öğrenme ortamı olarak daha değerli hale gelmişlerdir. Okulların öğrenim materyali olarak biriktirmeye başladığı nesnelere koleksiyon haline gelmesiyle ortaya çıkan okul müzeleri, zamanla okulun ve eğitim sisteminin gelişiminin izlenebildiği kurumlara dönüşmüştür. Dersler için malzeme biriktiren okulların yanı sıra özel bir alana yönelik koleksiyon yapan okullar da olmuştur. Dolayısıyla okul müzeleri tanımlanırken koleksiyon içerikleri ve kapsamı konusunda çok çeşitli okul müzelerinden bahsedilmektedir. Tanımındaki çeşitliliğe rağmen okul müzeleri dünyada pek çok bölgede öğrencilerin müze deneyimi yaşayabileceği yegâne ortamlardır. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında 2016'da imzalanan eğitim iş birliği protokolleri ile hem eğitim ve okul müzelerinin yaygınlaşması yolunda, hem de müze eğitimine olan ilgi ve yaklaşım konusunda adımlar atılmış, Türkiye'de 19. yüzyılın ikinci yarısında kurulmaya başlayan ve Cumhuriyetin ilk yıllarında hızla gelişen okul müzeciliği yeniden önem kazanmıştır. Okul ve eğitim müzelerinde gerçekleştirilecek etkileşimli eğitimlerin, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye dayalı okul eğitimini destekleyeceği açıktır. Bu çalışmada, kökleri Osmanlı İmparatorluğu'na dayanan okul müzeciliğinin gelişimi, dünya ve Türkiye örnekleri bağlamında incelenmiş; bu müzeler çeşitlerine göre sınıflandırılarak, çağdaş müzecilik uygulamalarını kullanacak okul müzelerinin etkileşimli öğrenmeye katkıları tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: müze, okul müzesi, eğitim müzesi, müze okul, müze eğitimi.

¹ Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi. pbalos@ciu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6784-3676>

²Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzecilik Bölümü, ckaradeniz@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5773-8557>

School Museum: Interactive Training Based Approach to the History of Schools and Education

Abstract

Museums are educational institution for the society since 19th century. During times when information access is limited, museums that have increased in importance and have continued their activities in the field of daily extracurricular learning. In the early 19th century, school museums emerged as collections of objects that schools began to accumulate as learning materials which were tracked over time. The Ministry of Culture and Tourism and the Ministry of National Education signed cooperation protocol in 2016 on the way to expand education and school museums as well as the interest and approach to museum education. Ministry plans to establish school museums in historical high school buildings which will also include textbooks, historical documents, publications, books, magazines, guides, brochures, catalogues. These museums are aimed to contribute to the training of individuals who adopt national, spiritual and cultural values, protect and develop, recognize artistic and cultural artifacts, and have a sense of logic and appreciation. Inventory records have been started to be made by making determinations at the provincial and district levels of documents, publications, books, magazines, guides, brochures, materials and objects bearing archival values in terms of educational history. In this study, school museums in Turkey are examined in the context of examples with the practice of school museum curatorial policies and are aimed to discuss the strategies that they can watch on their application.

Keywords: museum, school museum, education museum, museum school, museum education.

1. Giriş

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) müzeyi şöyle tanımlamaktadır (2004), “Müzeler; toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan, açık, insana ve yaşadığı çevreye tanıklık eden, materyaller üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan, inceleyen ve bu materyalleri eğitim amacı ile topluma estetik zevkler verebilme doğrultusunda sergileyen kâr amacı gütmeyen, sürekliliği olan kuruluşlardır”. Müzeciliğin tarihi incelendiğinde,

ICOM'un müze tanımını karşılayacak nitelikteki müzelerin gelişim öykülerinin 19. yüzyılda başladığı görülür. Bu dönem; kişisel koleksiyonların halkın ziyaretine açılan kamusal alanlarda teşhir edildiği ve daha çok devlet tarafından, yönetimin gücünü, varlığını kanıtlamak, milliyetçi duyguları uyandırmak amacıyla devlet müzeleri ve yerel müzelerin kurulmaya başlandığı bir dönemdir.

Müzeler daha kuruluşlarından itibaren bilgiyi sunan merkezler olarak ortaya çıkmışlar, hem müzeler hem de galeriler eğitim kurumları olarak daha yüzyılın başında kabul görmüşlerdir. Atagök (1994:88) bu gelişmenin temellerinin 18. yüzyılın sonunda atıldığını vurgulamaktadır. Bu dönemde toplumsal değişim ve ekonomik gelişme koleksiyonculuğa yeni bir boyut katarken aynı zamanda sistemli araştırma, toplama ve koruma bilincini güçlendirmiştir. Kültürel varlıkların korunması, bilimsel bağlamda ele alınırken, müzelerin geçmişi belgeleyen merkezler olarak yeni görevler üstlenmeleri, toplumun kendi kültürünü tanınması ve öğrenmesi için bilim ve eğitim merkezleri konumuna doğru yönelmeleri gereğini ortaya koymuştur. Hooper-Greenhill (1999:35) ise, 19.yy başlarında müzelerin eğitim işlevinin toplumda nasıl görüldüğünü şöyle açıklamıştır: “Ondokuzuncu yüzyılın başında müzeler hem orta sınıfa hem de işçi sınıfına kendini geliştirme fırsatı sunma gereğinin akılcı çözümleri olarak algılanmaya başladılar. Müzeler ve galeriler toplumun tüm sınıflarının boş zamanlarını verimli ve eğitime yönelik biçimde geçirebilecekleri yansız yerler olarak görülüyorlardı”. 19. Yüzyıl sonunda müzecilik anlayışındaki değişim, müze sayısındaki artış ve eğitim bilimlerindeki gelişmeler birleşince müzeler; okuldaki öğrenmeyi destekleyecek öğrenme ortamı yaratan kurumlar haline gelmiştir. I. Dünya Savaşı'nda okulların yerini alan ve yaygın eğitim kurumları niteliğine kavuşan müzeler kamusal alanda eğitimin geliştirilmesi için kullanılmışlardır. Londra Doğa Tarihi Müzesi'nin kayıtlarında özellikle müzede çalışan profesyonellerin savaşta değişik bölgelerde görev yapanlara destek için çalıştıklarından bahsedilmektedir. Müzelerin uzmanları yabancı ülkelerde savaşanlara destek olmak için göreve çağırılmışlar, örneğin Böcekbilim uzmanları kenelerin insanlar, ordu atları ve besin maddeleri için neden

olabileceği sorunlar hakkında orduların ihtiyaç duyacağı kritik bilgileri sağlamışlardır.

Müzeler I. Dünya Savaşı'ndan sonra eğitime olan ilgilerini kaybetmiş olsalar da II. Dünya Savaşı müzelerin eğitim işlevini yeniden hatırladıkları dönem olmuştur. 1940'da İngiltere'nin ve Almanya'nın bazı bölgelerinde kapatılan okulların eğitim işlevini müzelerin devraldığından bahsedilebilir. Pearson, II. Dünya Savaşında Müzeler adlı kitabında müzelerin kapatılan okul müfredatlarından yola çıkarak çeşitli konularda söyleşiler düzenledikleri ve etkinliklerde bulduklarından bahseder. Bu yıllar özellikle kapatılan okullar sebebiyle müzeleri dolduran çocuklara, müzedeki nesnelere kullanarak nasıl eğitim verileceği hususunun çokça düşünüldüğü yıllar olmuştur (Pearson, 2017, s.132; Kaschak, 204:110)

Okul-müze ilişkisinin 1950'den sonra tekrar gelişme gösterdiği bilinmektedir. 1949'da Stokholm'de, okullar için öngörölmüş öğretim programlarının bölgede bulunan sekiz müzedeki eserleri kapsadığı bilinmektedir. O yıllarda, çocuklar için eğitsel çalışmalar ve okul ile yapılan işbirliğinin güzel örneklerine özellikle İngiltere, Kanada, Birleşik Devletler ve Hollanda'da yaygın olarak rastlanmaktadır. Bu çalışmaların önemli bir bölümünü ödünç alma hizmetleri oluşturmuştur (ICOM ve UNESCO, 1949).

ICOM ve UNESCO gibi kuruluşların çeşitli organlarıyla birlikte müze eğitimi alanına destek vermesi müze eğitiminin daha bilimsel temellere oturmasını sağlamıştır. Müze ve eğitim ilişkisi günümüzde profesyonel bir kimlik oluşturmuştur. Müzelerde bulunan eğitim birimleri, sivil toplum kuruluşları, üniversitelerin ilgili birimleri, müze personelleri vb. gruplar bugün müze- eğitim ilişkisinin başrolündedirler. Bu gelişim ile müze eğitimi müzenin tanımı içindeki yerini sağlamlaştırmıştır. Geleneksel müzeciliğin aksine çağdaş müzecilik iletişim ve eğitime işlevlerini daha sık vurgulamaktadır. Böylece edilgen bir müzecilik anlayışından, etkin, dinamik, etkileşimli ve katılımcı bir müzecilik anlayışına geçiş sağlanmıştır (Onur, 2000, s.18; Onur 2012, 2016). 21. Yüzyıl boyunca gerçekleştirilen ziyaretçi araştırmaları da izleyicinin müzeyi ağırlıklı olarak "eğitim" amacıyla ziyaret

ettiğini göstererek müzelerin eğitim işlevinin yaygın olarak kabul edildiğini göstermiştir (Dierking vd., 2002, s.7; Falk vd, 1998, s.110).

2. Okul ve Eğitim Müzeleri

Okul müzeleri Akmehtmet'e (1998) göre, Avrupa'da 19.yüzyılın başlarından gelişen bilimsel çalışmalarla birlikte ilk ve ortaokullarda gereksinim duyulan bilimsel malzemelerin toplanarak eğitim yararına kullanılabilmesi için tamamen eğitsel amaçlarla kurulmuş müzelerdir. Okul müzesinin ilk örneklerinin ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle birlikte, Avrupa'da gelişimi ve yayılmasının Sanayi Devrimiyle birlikte nüfusun kentlerde toplanmaya başlaması, bilimsel çalışmaların teknolojinin gelişmesi için kullanılması ile olduğu kabul edilmektedir. Bunda eğitim alanında yeni yaklaşımların da önemli rolü olmuştur. Müzeler de bu dönemde jeolojik ve antropolojik örnekler, bilimsel modeller kullanmaya başlamış ve okullarla yakın işbirliğine yönelmişlerdir. İngiltere'de Eğitim Bakanlığının yaptığı düzenlemeler sonrasında okul grupları artan oranlarda müzeleri ziyaret etmeye başlamış, okullara ödünç koleksiyon hizmetleri de bu dönemde yaygınlaşmıştır. Örneğin, Liverpool Müzesi'nde yöneticilik yapan Henry Hugh Higgins tarafından hazırlatılan ve 16 kutudan oluşan ödünç koleksiyonda 1000'den fazla bilimsel nesne bulunmaktadır. Bu koleksiyon Liverpool'daki okullara bir ay süresince gönderilmiştir. Koleksiyon 103 ilköğretim okuluna ulaşmıştır. Okullar bu nesnelerin kullanılmasının yarattığı etkiden yola çıkarak kendi koleksiyonlarını üretmeye başlamışlardır. Brooklyn Çocuk Müzesi için Anna Billings Gallup'un hazırladığı doğa tarihi diatomaları ile Mary Bragg tarafından Charleston Müzesi için hazırlanan Bragg Kutuları da (Allen,2001.s.50) doğa ve kültür tarihi gezici diatomalardır ve okullara ödünç verme hizmetleri kapsamında gönderilmiştir (Hein, 2013,s.166).

UNESCO'nun Brezilya'da Rio de Janeiro'da 1958 yılında düzenlediği seminerde okul müzesi tanımlarken bu müze türünün üniversite müzeleri ile karıştırılmaması gerektiği önemle vurgulanmıştır. "Müzelerin Eğitim Rolü Üzerine" düzenlenen bu bölgesel seminerde okul müzeleri tarif edilmiş, bu müzelerin avantaj ve dezavantajlarından bahsedilmiştir.

Yayınlanan raporda “İsminden de anlaşılacağı üzere okul müzeleri denildiğinde bir sınıf veya bir ilkokul ya da orta dereceli okula bağlı müzeler anlaşılmalıdır. Okul müzelerinde gerçekleştirilen çalışma tamamen eğitsel amaçlıdır ve okulun öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Asıl öğretim malzemesine ek olarak bu müzelerde birçok dersin uygulamasında kullanılabilecek sanat tarihi, arkeoloji, etnografya ve doğa bilimleri ile ilgili nesne kopyalarından, maketlerden, fen bilimleri araçlarından ve hatta etnografya, arkeoloji ve doğa bilimlerine ilişkin numunelerden oluşan küçük bir koleksiyon bulunur” denilmektedir. Raporda okul müzesinin kurulmasına yardımcı olmanın öğrencilere rehberlik eden değerli bir etkinlik biçimi olduğu vurgulanmış, bununla birlikte, tüm bu tür faaliyetlerde olduğu gibi, sorumlu öğretmenlerin konu ile ilgili sağlam bir bilgiye sahip olmaları gerekliliği vurgulanmıştır. Okul müzelerinin koleksiyon oluştururken dikkatli olmaları gerektiğinin belirtildiği seminerde, nesne toplaması ile oluşturulan müzelerde yapılan toplama miktarı sınırlı bir ölçekte olmalı, çok büyük bir koleksiyon oluşturmada harcanan paranın ve çalışmanın, okulun diğer faaliyetleri ve ana hedefleri ile orantısız olmaması gerektiği üzerinde durulmuştur. Sadece merakla başlatılan çalışmaları devam ettirecek öğretmenleri bulmanın kolay olmadığı üzerinde durularak, özellikle toplama yoluyla oluşturulan koleksiyonlarda yenilenemeyen ve doğru korunamayan etnografik ve arkeolojik malzemelerin çürüyebileceği ihtimalinden bahsedilmiş, “ihmal edilen bir okul müzesinden daha üzücü hiçbir şey yoktur” denilmiştir. Aynı raporda genel olarak, bazı önlemler alındığı takdirde, okul müzelerinin etkileşimli öğretimi tamamlayabilmek ve bunun için teşvik sağlayabilmek açısından son derece değerli olabileceği anlatılmıştır. Rio’da ayrıca; eğitim müzeleri, eğitim mensupları için ve onlar aracılığıyla öğrencilerin kullanımına sunulmak üzere kurulan ve amacı eğitimin bütün kollarında yaşanan gelişmeleri sergilemek ve yeni gelişmeler kaydetmek olan müze türü olarak tanımlanmıştır. Koleksiyonları aracılığıyla eğitim tarihini tanıtan eğitim müzeleri aynı zamanda eğitim biliminin öncüleri olarak kabul edilmişlerdir.

Başaran (1994) okul müzesini, aynı zamanda çevreyi tanıma odasına benzetmektedir. Okul müzesi okulun çevreye açılmasının yollarından biridir.

Çevrenin tanınması gereken özellikleri bu odada toplanır. Okulun çevresine özgü yaşam biçimlerini gösteren resimler, fotoğraflar; araç gereçler; okulda bulunmasına izin verilen tarihi eserler, kayaçlar, taş ve mineraller, bitkiler, tarım ürünleri, hayvan numuneleri, böcek koleksiyonları, çiçekler, meyveler; gelenek-göreneklere ilişkin örnekler vb. bu müzede yer bulmaktadır. Dünyadaki okul ve eğitim müzeleri incelendiğinde -tanıma uygun olarak- ülkenin veya bölgenin eğitim tarihine ilişkin koleksiyonlara yer veren müzelere rastlanmaktadır.

İngiltere okul ve eğitim müzesi sayısı bakımından Avrupa'nın en zengin ülkesidir. Ragged Okulu Müzesi (Londra), Dewsbury Bölge Müzesi (West Yorkshire), Reading Bölge Müzesi (Reading), Milton Keynes Bölge Müzesi (Wolverton), Braintree Bölge Müzesi (Essex), Weald & Download Açık Hava Müzesi (Essex), Great Cressingham Ulusal Okul Müzesi (Norfolk), Queen Street Okul Müzesi (Lincolnshire), İngiliz Ulusal Okulları Müzesi (Herts) ve Black Country Yaşayan Müze (West Midland) bu türün ülkedeki önemli örnekleridir (Karadeniz ve Çıldır, 2012). Bu müzelerin ortak amacı, yerel kültüre katkı sağlamak, bölge tarihini araştırmak, tarih eğitimi vermek, eğitim sisteminin ve okulun genel durumunu yansıtmak, eski ve çağdaş eğitim kuramlarını karşılaştırmak ve izleyicilerine kapsamlı ve etkileşimli deneyimler sunan “yaşayan” müzeler olarak nitelendirmektir. Büyük bölümü restore edilmiş eski okul binalarında kurulmuştur. Bunlar dışında okulun bir odasında ve koridorunda kurulan ve birçok dersi destekleyen sanat tarihi, arkeoloji, etnografya, doğa ve fen bilimleri ile ilgili orijinal nesne ve kopyalardan oluşan küçük koleksiyonlara sahip okul müzeleri de mevcuttur. İngiltere'deki genellikle okul müzeleri, eğitim sürecine ilişkin araç, gereç, fotoğraf ve yazılı belge gibi orijinal nesnelere toplamak, bakım ve onarımlarını yapmak ve eğitim amacıyla değerlendirmektedir (Karadeniz ve Çıldır, 2012).

3. Türkiye’de Okul ve Eğitim Müzeleri

Adıgüzel ve Öztürk (1999), 19. yüzyıldan beri Türk aydınları ve eğitimcilerinin Avrupa devletlerinde karşılaştıkları eğitim sistemlerinde çeşitli pedagojik yaklaşımları ve uygulamalardan etkilenme en yoğun biçimde

II. Meşrutiyet döneminde gerçekleşmeye başladığını belirtmektedir. Dolayısıyla ülkemizde müzecilik hareketlerinin bu dönemde başlamış olduğu kabul edilmektedir. Türk eğitim tarihinde medrese dışındaki örgün eğitimi ilk kez geniş biçimde düzenleme ve geliştirme amacını güden 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, müzecilik tarihi açısından da önemlidir. Müzeciliğin eğitim kurumlarıyla birlikte anılması bu nizamname ile olmuştur. Bu tarihten sonra da müze, 1874 ve 1906 tarihli Asarı Atika Nizamnamesi ile 1902 tarihli Maarif Nezareti Salnamesi'nde Müze-i Hümayunlar Müdüriyeti Umumiyesi'nin 1909 tarihli maarif umumiye kanun tasarısında Osmanlı Müzeleri Müdürü Umumiyesi adıyla bir birim olarak ve 1914 Maarifi Umumiye Teşkilat Nizamnamesi ile de Tedrisatı Aliye Dairesi'nin görevleri arasında yer alır." Ayrıca 1909'da hazırlanan Maarif-i Umumiye Kanun tasarısında, "Darülfunun'un tıp ve fünün şubelerinde nebahat bahçeleri ve tabiat müzeleri bulunacaktır" ifadesine de yer verilmiştir. (Ayas, 1948, s.580-602).

Türkiye'de kurulan ilk 'okul müzesinin', 19. yüzyılın ikinci yarısında Galatasaray Lisesi'nde açılan Tarih-i Tabiiye Müzesi olduğu, Tarih-i Tabiiye Müzesi'nin temelini de Sultan Abdülaziz'in 1867'de Fransa'yı ziyareti sırasında III. Napolyon'un kendisine hediye ettiği içi doldurulmuş bir mamutun oluşturduğu kabul edilmektedir. Ancak, Galatasaray Mektebinin tarihçesine bakıldığında yine aynı okulda daha önce de müzelerin olduğu anlaşılmaktadır. Galatasaray Lisesi esas itibariyle 1868 yılında açılmıştır ancak bir eğitim kurumu olarak aslında II. Beyazıt (1481–1512) zamanında kurulmuştur. II. Beyazıt'ın Beyoğlu sırtlarında dolaşırken karşılaştığı Gülbaba'nın isteğiyle bu bölgede Galata Sarayı Enderun Mektebi kurulması talimatını verdiği bilinmektedir. 1741'de I. Mahmut'un mektebe o zaman en büyük kütüphane sayılan Ayasofya kütüphanesi ölçüsünde bir kütüphane yaptırdığı bilinmektedir. Osmanlı'da yenileşme hareketleri sırasında Enderun Mektebi kapatılmış ancak 1838'de boş kalan Galatasaray binasının yenilenmesine ve ilaveler yapılarak, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane olarak hizmete başlamasına karar verilmiştir. Galatasaray Tıp Mektebi 9 yıllık bir eğitim kurumu olarak kurulmuştur (Ülman, 2006, s.71). Ülman, Mekteb-i

Tıbbiye-i Şahane’de (Galatasaray Tıbbiye’sinde) Eğitim, adlı makalesinde 1845 yılında Galatasaray Tıbbiyesinin durumunu şöyle anlatmaktadır; “Galatasaray Tıbbiyesi’nde gerek eczacılıkta kullanılan gerekse nadir nitelikte çok sayıda bitkiyi içeren bir Botanik-Nebatat Bahçesi vardı. Kendisi da bu okuldan mezun Salih Efendi hem okulda botanik derslerini veriyor hem Nebatat Bahçesi’ni yönetiyor hem de İstanbul yöresinden bitki örnekleri derleme faaliyetini yürütüyordu. Daha sonra Alman Hekim ve eczacı Mösyö Noe de müdürlük yapmıştı. Okulda zooloji, mineroloji, anatomi, bandaj müzeleri, geniş bir kütüphane vardı. Bu birimler, Anadolu, Rumeli ve diğer yörelere yapılan, bilim adamları ve okul öğrencilerinin katıldıkları bilimsel geziler sonucu oluşturulan botanik ve zooloji koleksiyonlarıyla ve diğer bağışlarla genişlemiştir. Okulu ziyaret eden konuklar yapıların intizamı, müzelerin zenginliği, hocaların ve talebenin ihtiyacına yönelik işlevsel planı; farklı din, mezhep ve milliyetlerden insanların eşit haklar altında yetiştikleri eşitlik atmosferi karşısında duydukları hayranlığı dile getirmişlerdir.” Aynı makalede Ülman, 1845-1846 eğitim yılında Botanik Bahçesi için St. Petersburg Doğa Tarihi Müzesi ile ortak çalışma başlatıldığından ve çeşitli bilim kurumları ve müzeleri ile yazışarak bilimsel işbirliği çalışmalarının yapıldığı, yabancı doğa bilimcilerin imparatorluk dâhilindeki gezilerinde Tıbbiye öğrencileri görevlendirilerek derledikleri koleksiyonları okul müzelerine bağışladıklarından bahsetmektedir.

1910’da İstanbul’daki bir başka okul müzesi St. Joseph Lisesi’nde kurulmuş olan Zooloji Müzesidir. Bugün hala ülkemizdeki okul müzelerinin en önemlilerinden sayılan St. Joseph Lisesi Doğa Bilimleri Merkezi’nin temelini oluşturan müzenin kurucuları Frère Possesseur Jean ve Frère Paramont-Félix’tir. Müze 1800’lerin sonundan 1960’a kadar Türkiye’nin ve dünyanın farklı bölgelerinden toplanarak biriktirilen böcek ve taş parçalarından oluşmuştur.

Türk eğitim tarihinde okul ve eğitim müzelerinin oluşturulmasına Mustafa Satı Bey’in II. Meşrutiyet sonrasında eğitimde modernleşme çalışmaları damga vurmaktadır. Satı Bey 1908’de Maarif Nezaretine sunduğu raporu ve gazete makalelerini “Layihalarım” adıyla kitap haline getirmiştir.

Satı Bey “Müzeler Hakkında” başlıklı Nazır Emrullah Efendi’ye sunulan layihasında Avrupa müzelerinin eğitimdeki öneminden söz etmiş ve ‘Talim Terbiye’ veya ‘Mektep Müzeleri’ kurulmasını önermiştir. Şanal(2002) da, Satı Bey’in Dârümuallimîn’de zengin bir kütüphane ile okul müzesi kurduğunu belirtmektedir. (s.154)

Robert Kolej içerisinde yer alan Washburn Hall’de açılan doğa tarihi müzesi Türkiye’deki önemli okul müzeleri arasındadır. Müzede, çok fazla türü içinde bulunduran bir kelebek koleksiyonu, Türkiye’nin çok çeşitli bölgelerinden toplanan mineral ve fosil koleksiyonları, Türkiye’deki 4000 çeşit böceğin sergilendiği bir böcek koleksiyonu, 1000 çeşit bitki türünü bir araya getiren bir herbaryum koleksiyonu, Boğaz’ın deniz varlıklarının örnekleri, ayrıca doldurulmuş hayvanlar yer alıyordu ve bu müze Avrupa’daki birçok bilim insanının ilgisini çekiyordu. Üniversitenin (Boğaziçi) kurulmasından önce koleksiyonların bir kısmı, Robert Kolej’e bir kısmı İstanbul Üniversitesi Zooloji ve Biyoloji Müzesi’ne bir kısmı da Gülhane Parkı’na gönderilmiştir. Ulusoy (2005) makalesinde hocaların koleksiyon için yaptıklarından bahseder. “Dr. Psot bitki çalışmalarıyla müzeyi zenginleştirmiştir. Müzeye Anadolu ve Suriye’den topladığı bitkileri getirmiştir. Kuşlar da koleksiyona eklenmiştir. Ayrıca Prof. Forbes böcek koleksiyonu yapmıştır. Müzede örneklemeler artmıştır. Napoli’den omurgasızlar için örnekler eklenmiştir”(s.52).

İstanbul dışında bilinen ilk okul müzelerinden birisi de İstanbul’dan Merzifon’a taşınan ve 1908’de kurulan Anadolu Koleji’nin müzesidir. Anadolu Koleji’nin en büyük özelliği hem azınlıklara hem de Müslüman-Türk öğrencilere açık olmasıydı. Salt Galata’nın 2016 yılında düzenlediği Boş Alanlar Sergisinde Anadolu Koleji müzesi şöyle anlatılmıştır; “Kolejin 10.000 cildi aşkın bir kütüphanesi ve 7.000’den fazla türü içeren bir botanik müzesi bulunmaktaydı. Beşeri bilimler müfredatını saha araştırmasıyla harmanlayan kolejde yapılandırılan bu müze, Anadolu coğrafyasında döneminin yegâne örneğidir. Merzifon ve civarından Ermeni ve Rum çalışan ve öğrencileri bulunan Anadolu Koleji, personeli ve öğrencilerini kaybetmesinin ardından ilerleyen dönemde kapanırken müze koleksiyonu da akıbeti belirsiz bir şekilde

dağılır. (Mimarizm; Salt Online, 2016). Kolej Müzesi de okulun önemli faaliyet alanlarından biriydi. 7000’den fazla bitki ve hayvan türünün - 40 memeli ve diğer büyük hayvanlar, 70 kuş, 50 yumuşakça, 2500 farklı böcek çeşidi, 1200 bitki, 100 ağaç örneği, 900 mineral ve taş, 1100 fosil - sergilendiği bu müze bütünüyle Profesör Manisacıyan’ın toplama ve tasnif çabalarıyla hazırlanmıştı. İmparatorluğun iç bölgelerindeki en zengin müze olduğu söylenebilirdi. Hafta içi iki gün 14.00 -16.00 arası açık olan müze öğrenciler ve ebeveynler tarafından ziyaret ediliyordu. Ziyaretçi sayısı haftada 200 kişiye yaklaşıyordu. Öğrenciler, öğretmenler ve yerel halktan kadın ve erkek üyeleri olan Arkeoloji Kulübü’nün faaliyetlerinden de söz etmekte fayda var. 1902’de 70 üyesi olan kulüp, sıkça kazılar düzenliyordu. Birçok yeni bilginin açığa çıkmasını sağlayan bu araştırma gezilerinin sonuçları özellikle Roma dönemi kalıntıları ver Hititlere ait bulgular bazı Avrupa dergilerinde yayımlanmıştı. 1914 yılının raporuna göre Kulüp üyeleri sık sık Hitit başkenti Boğazköy’de araştırma yapmaya gidiyordu. Bu kazılar neticesinde 3000’e yakın çiviyazısı tablet ortaya çıkarılmıştı. Arkeoloji koleksiyonu müzede sergileniyordu. (alıntılayan Maksudyan, 2013, s.139).

Türkiye’de kökleri Osmanlı İmparatorluğu’na uzanan okul müzeleri Cumhuriyetin kurulması sırasında 1923’te toplanan ilk “Heyeti İlmiye”de ele alınan konular arasında yer almıştır.

Ankara’da bir etnografya müzesinin kurulması, milli müzelerin ve okul müzelerinin kurulması ve Âsar-ı Âtika Nizamnamesi’nin yeni şartlara göre yeniden gözden geçirilmesi I. Heyeti İlmiye tartışmalarında görüşülmüş, sözü edilen okul müzesinde derslerde kullanılan araç-gereçler, okul eşyaları, belgeler gibi eğitime ait malzemelerin yer alacağı bildirilmiştir. 1923 tarihli Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde bu müzelerin pedagoji müzesi şeklinde eğitsel bir amaca dönük olarak eğitim bilimleri konusunda uzman bir öğretmenin idaresine verilmesi de karara bağlanmıştır. İlk ilkokul müzesi 1 Mart 1926 yılında 2287 sayılı kanunla resmen kurulmuştur. 1927’de ise, okul müzesi yönetmeliği “Maarif Vekâleti Okul Müzesi Rehberi” adı altında yayınlanmıştır. Aynı yıl İsmail Hakkı Tonguç Levazım ve Alat-ı Dersiyeye (Ders Aletleri) Müzesi Müdürlüğüne atanmıştır. Bu birimin adı daha sonra

Mektep Müzesi Müdürlüğü olmuştur. İsmail Hakkı, 1931’de Terbiye Dergisi’nde yazdığı ‘Mektep Müzeleri’ yazısında okul müzelerine “bazı memleketlerde tesis edilen bu nevi müzelere Terbiye Müzesi, Pedagoji Müzesi daimi Mektep Sergisi, Terbiye ve Tedrisat Müzesi, Pedagoji kütüphane ve müzesi” adı verildiğini ve pedagojik mahiyetteki müzelerle mekteplerin ders aletleri, odaları birbirine karıştırılmaması gerektiğini vurgulamış ve eklemiştir “bir mektepte mevcut ders aletlerini –müsait bir odaya- toplayıp iyi muhafaza etmekle bir mektep müzesi tesis etmek birbirinden çok farklı ve çok ayrı şartlara tabi işlerdir” (Tonguç, 1931, s.38). İsmail Hakkı bu makalesinde Arjantin Pedagoji Kütüphane ve Müzesi, Bulgaristan Mektep Müzesi ve Belçika Milli Mektep Müzesini tanıtmış; amaçları ve faaliyetlerini ve içeriklerine ilişkin ayrıntılı örnekler vermiştir. Bu müzeleri tanıtırken üzerinde durduğu konular İsmail Hakkı’nın okul müzelerini yalnızca ciddi bir eğitim ortamı olarak görüp önemseydiğinin değil, aynı zamanda bu müzelerin doğru kullanılması halinde yaratacağı etkinin önemini kavramış olduğunun güçlü bir göstergesidir.

İsmail Hakkı’nın Müze Müdürlüğü görevini üstlendiği Maarif Vekâleti Okul Müzesi’nde yapmış olduğu çalışmalar Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü’nde (1952) şöyle özetlenmektedir:

1. Modern öğretim araçlarını öğretmenlere tanıtmak amacıyla bu araçların örneklerini bulup kendi salonlarında sergilemiş, koleksiyonları yıldan yıla artırmış, okullarda eksik olan ders aracı çeşitlerini saptayarak hızla hazırlamıştır.

2. Her düzeyde çeşitli okuldan öğrencilerin, öğretmen ve yöneticilerin, mimarın çalışmalarını gösterir defterler, el işleri, el yazısı örnekleri; okul yapısı maketleri gibi materyaller müzede sergilenmiştir.

3. Köy ve şehir okullarında iş ilkesine göre yer verileceği için öğretmen okulu öğretmenleri ve isteyen ilkokul öğretmeni için okul müzesinde, müze müdürünün yönettiği, ‘İş İlkesine Dayanan Öğretim Kursu’ açılmıştır (Temmuz 1926). Bu kursa katılacaklara ders vermek üzere Almanya’dan Leipzig Pedagoji Enstitüsü ve İş Öğretmen Okulu

Profesörlerinden O. Frey ile G. Stihler getirilmiştir. Kursta, Türkiye koşullarında dersliklerde ve okul işlerinde çocuklara yaptırılacak iş ve resim pedagojisi, psikolojik temellerin kavranması için uygulamalar yapılmıştır.

4. 1927 yaz aylarında Sivas ve Kayseri’de, ilköğretim müfettişlerinin yetkili uzmanlarca, yeni ilköğretim programı uygulama konusunda yetiştirilmesi için açılan kurslar bu çalışmaların uzantısıdır.

5. Okul Müzesi Müdürlüğü öncülüğünde Ankara’da Gazi İlkokulu’nda bir “Uluslararası Ders Araçları Sergisi” açılmıştır. 1928’de tabiat bilgisi dersleri ve laboratuvarlar için “tahnit” yöntemiyle çevre hayvanlarının koleksiyonları yapılarak çoğaltılmıştır.

6. 1933’te Ankara’da İsmet Paşa Kız Enstitüsü’nde tüm Türkiye okullarının katılımıyla büyük bir Eğitim Sergisi açılmıştır. Bu sergide “Cumhuriyetin on yıllık başarısı” gösterilmiştir. Ayrıca, Nisan 1933’te Cumhuriyetin getirdiklerini anlatan bir Onuncu Yıl Gezici Eğitim Sergisi düzenlenmiştir. Bir tren katarında gerçekleştirilen ve Samsun’a kadar giden bu gezici sergi 45 gün sürmüştür. Katar 14 istasyonda durarak, öğretmen ve öğrencilere, bölge halkına; film, slayt, konferans, afiş vb. araçlarla on yılda yapılanlar ve yapılacak olanları anlatmıştır (Türkoğlu, 2004: 73-74).

İsmail Hakkı gibi Nafi Atuf Kansu ile Hasan Ali Yücel de Eğitim ve Okul müzelerine büyük önem vermişlerdir. Bunda Terbiye Müzesi’nde çalışmış olmalarının, hatta orada tanışmış olmalarının etkisi vardır. Tanışmalarını Şubat 1950’de yayınlanan Halkevleri ve Halkodaları Dergisi Ülkü’nün Nafi Kansu’ya ayrılan sayısında Hasan Ali Yücel şöyle anlatmaktadır: “O’nu, İstanbul Darülfünun’unda, Terbiye Müzesine memur olduğu zaman tanıdım. Terbiyecisi İsmail Hakkı Hoca, bu müzede bana iş ve vazife vermişti; çalışıyordum.” Türk Eğitim sisteminde okul ve eğitim müzelerinin yaygın kullanımı ve onlara verilen önemde kuşkusuz döneminin önemli üç isminin gerek eğitim müzelerinde çalışmış olmaları gerekse de bu müzelere büyük önem vermiş olmaları yatmaktadır.

Okul Müzelerinin Türk eğitiminde yaygın hale gelmesinin nedenlerinden biri de Halkevlerinde kurulan müzelerdir. Halkevlerinin

kuruluş aşamasında dokuz kol halinde örgütlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu kollar arasında müze ve sergi kolu önemli bir yer tutmuştur. Halkevi müze ve sergiler kolu kendi içinde de ikiye ayrılmıştır. Müze grubu, çevredeki tarihî eser ve abidelerin iyi korunması hakkında resmî makamları aydınlatmıştır. Bulunduğu yerde resmi müze varsa onları zenginleştirmeye, yoksa bunların kurulmasına çalışmıştır. Tarihî eserlerin ve üzerindeki yazıların fotoğraflarını almış; tarihî değeri olan eski yazılar, ciltler, tezhipler, divanlar, minyatürler, çiniler, halılar ve nakışlar gibi millî kültür nesneleriyle eski millî kıyafetler ve diğer millî etnografya nesnelelerini toplamaya çalışarak yerel müzelerin zenginleşmesini sağlamıştır. Halkevi tarih ve müze kolları kendi bölgelerindeki tarihî eser ve anıtların incelenmesine, kaybolmaya yüz tutan millî etnografya nesnelерinin aranıp bulunmasına, yerel müzeler kurulmasına, kurulmuş olanların zenginleşmesine çalışmıştır. Bu komiteler tarihî geziler düzenlemiş, halkın tarih bilincini geliştirmeye çabalamıştır. Birçok halkevi topladığı eserlerle kendi müzesini kurmuş, çevreden toplanan tarihî eserler şehirdeki devlet ve halkevi müzelerinde koruma altına alınmıştır (Özsarı, 2015; Özdemir ve Aktaş, 2011).

Türk Eğitim Sisteminde tarihi eskilere dayanan okul müzelerinin etkin kullanımında etkileşimli öğrenmenin öneminin daha o dönemlerde anlaşılması yatmaktadır. Baltacıoğluna göre “Doğa, bilginin kazanılmasında şahsın çeşitli yeteneklerini bir araya getirir. Eşya hakkındaki fikirlerimiz; birbirini etkileyen çeşitli özelliklerimizin oluştuğu bilgilerin bir ürünüdür. Eşyayı yalnız kelimelerle düşündüren bir öğretim yöntemi kesinlikle hoş görülemez. Okullarımızın öğretimi; düşüncelerin oluşumunda ruhumuza ait en basit bilgileri bile anlamaktan uzak bulunmaktadır. Gerçek bir okul müzesi doğadadır. Anlaşılması imkânsız ve genel yüz tecrübeden, anlaşılabilir bir kişisel deney daha iyi, daha faydalıdır” (Kadioğlu Ateş,2015, s.1685).

Günümüzde müzelerin eğitim amaçlı kullanımı daha sık vurgulanmaktadır. Etkileşimli öğrenme modelinin yaygınlaşması ile birlikte nesnelere buluşmak için en uygun mekânlar haline dönüşen müzeler de giderek artan oranda eğitim kurumlarıyla işbirliği yapmaya ve eğitimli müze eğitimi personelini istihdam etmeye başlamışlardır. Bunda müzelerde

etkileşimli sergilerin de yaygınlaşması etkili olmuştur. “Etkileşimli sergiler bilimsel kavramları didaktik dersler kadar iyi öğretir. Galeriler yaşantısal öğrenmeyi ve aktif katılımı sağlar. Eğitimde aktif anlatım yöntemleri kullanılır. Sunulan öğrenme deneyimleri, sınıf ortamında sunulanları tanımlayıcı nitelikte tasarlanır. Ziyaretler öğrencilerin alternatif öğrenme yollarıyla karşılaşmasını ve maddî kanıtlar ile aktif biçimde çalışma fırsatı bulmalarını sağlar. Bu yüzden güdüleyici ve uyarıcıdır” (Demir, 2005, s.4).

Ekim 1986 tarih ve 2218 sayısıyla yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Müzeleri Yönergesi'nde³ okul müzesinin kuruluşu ve amaçları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında;

a) Okulun kuruluşu ile faaliyetini tarihi gelişimi içinde araştırmak tarihine ve faaliyet alanına ait araç, gereç, doküman, belge ve eşyaları toplamak, korumak, değerlendirmek,

b) Okulun tarihi ve faaliyet alanı ile Türk eğitim tarihi ve Türk tarihi bakımından tarihi değer taşıyan belge ve eşyaların kronolojik bir sistem içinde teşhir edilmesini sağlamak,

c) Eserleri araştırmalara imkân verecek şekilde arşivlemek,

d) Her öğretim yılı eğitim ve öğretim faaliyetlerini tanıtan fotoğraf, belge ve eşyalar ile öğrenci ve öğretmen ürünlerinden seçilmiş örnekleri saklamak,

e) Okula ve Türk eğitimine her bakımdan emeği geçmiş değerli eğitimcilerimizi ve okuldan yetişen Türk büyüklerini gelecek nesillere tanıtmak üzere fotoğraflarını, eserlerini, belge ve eşyalarını toplamak ve arşivlemek,

f) Okulun tarihini ve faaliyetini tanıtan kitap, dergi, rehber, broşür, katalog, fotoğraf, video film, film şeridi, dia, ses bandı gibi araçları toplamak, korumak, değerlendirmek,

³ Milli Eğitim Bakanlığı Okul Müzeleri Yönergesi (1986).
<http://www.ogretmenlersitesi.com/mevzuat/yonergeler/belge/124>

g) Öğrencilerin yapacakları işlerde model, desen, renk, teknik ve benzeri konularda yararlanabilecekleri eserleri toplamak, saklamak, böylece çocuklarımızın ve gençlerimizin milli kültür değerlerimizi tanıma, koruma, değerlendirme ve benimsemelerine katkıda bulunmak, amacıyla müzeler kurulur.

Okul müzelerinin 2016 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı'nın öncelikli konuları arasında yer almaya başlaması ile birlikte 81 ilde değerlendirme komisyonları kurulmuş, eski liseler tespit edilerek eğitim tarihi açısından arşiv niteliği taşıyan, "eğitimin hafızasını" oluşturan materyallerin bu okullarda sergilenmesi kararlaştırılmıştır (İl Eğitim Tarihi Müzeleri Albümü, 2018). Bununla birlikte "2023 Eğitim Vizyonu" Temel Eğitim Temasında yer alan "Yenilikçi Uygulamalara İmkân Sağlanacak" şeklindeki 2. Hedef'in 2. Eyleminde; "Okulların, bölgelerindeki bilim merkezleri, müzeler, sanat merkezleri, teknoparklar ve üniversitelerle iş birlikleri artırılacaktır." ifadesine yer verilmiştir. Okullar hem kendi bünyelerinde eğitimin tarihine ışık tutacak hem de yön verecek okul müzeleri oluşturacak; bu gelişmeler her türlü etkileşimli öğrenmeyi olanaklı kılan okul dışı öğrenme ortamlarına ilgi ve katılımı artıracaktır.

4. Sonuç

Müzeler, her ülkede saygınlık kurumları olarak tanımlanmakta, devlet ve özel sektör tarafından desteklenmekte ve yüksek sayıda ziyaretçiye hizmet vermektedir. Ambrose ve Paine'e (2006, s.26) göre, müzeler insanlara esin kaynağı olur ve yaşam arzularını geliştirirler. Bir kimlik duygusu geliştirme ve topluluk kaynaşması sağlamada önemli bir rol oynayabilirler. Müzeler öğrenme merkezleridir; her düzeydeki formal ve informal eğitime kaynak sağlarlar. Müzelerin bu toplumsal ve kültürel yararları sağlayabilmeleri için iyi yönetilmeleri gerektiği açıktır. Günümüzde müze çalışmaları öylesine hızla ilerlemektedir ki, biz daha eğitim işlevine yeterince alışmadan eğitim kavramı yerini öğrenme kavramına bırakmış, insanın her açıdan gelişimine katkıda bulunmak müzenin en önemli işlevi olmuştur.

19. yüzyılın son çeyreğiyle birlikte okul sistemine entegre edilmiş olan bu yaşam boyu öğrenme kurumları, çağdaş ülkelerde eğitim programlarının en önemli parçaları; araştırma ve geliştirme süreçlerinin değerli paydaşlarıdır. Packer (2008,s.35), müze izleyicilerinin müzeden beklentilerini üç ana başlıkta toplamıştır:

- Müzede deneyimler,
- Müzeden sağlanan faydalar,
- İzleyicilerin değerleri.

Bununla birlikte izleyici açısından memnuniyet verici müze deneyimlerinin gerçekleşmesinde etkinli olabilecek unsurları şöyle sıralamaktadır: zihinsel süreçler, kişilerarası etkileşim, toplumsal süreçler, fiziksel süreçler, müze koleksiyonuyla etkileşim ve duygusal bağ. Ziyaretçiler öğrenmek, zihinsel olarak uyarılmak, daha önce ne bildikleri hakkında düşünmek ya da soru sormak, olguları bulmak ve var olan bilgiyi genişletmek isterler. Ziyaretçiler arkadaşlarıyla ve aileleriyle zaman geçirme, yeni insanlarla tanışma, etkinlik gruplarına katılma ve personelle konuşma yeteneğini güçlendirirler. İnsanlar, müzeleri yerel miraslarıyla ilişki kurmak için ziyaret ederler. Yurttaşlık gururu duyarlar ve müzenin nasıl betimlediğini ve yerel toplulukla nasıl bağ kurduğunu göremek haz duyarlar. İnsanlar müzelerde dokunma, katılma ve içine dalma yeteneklerini değerlendirirler. Aynı zamanda atmosferden, mekânın ve sergilerin planından ve akışından etkilenirler. Ziyaretçiler müzede “gerçek şeyler” görmek isterler. Değerli, ender, farklı nesnelere ve eserlerden birine tanık olma yeteneklerini geliştirmek ve heyecansal olarak uyarılmak, ruh durumuna, tutuma ya da duyuşa bağlı duygusal deneyimler yaşamak isterler. Bu beklentileri karşılayan müzeler sürdürülebilirliklerini sağlayacaktır.

Eğitimin dönüştürücü gücü yadsınamaz. Eğitimin gücünü topluma anlatabilmek ve eğitim tarihi boyunca yaşanan gelişmeleri, uygulanan yöntem ve teknikleri, felsefeleri, çıkış noktalarını, gerekçeleri ve örnekleri, bağlamında topluma anlatmak geleceğin eğitim sistemlerini iyileştirmek açısından önemlidir. Profesyonel küratörler tarafından düzenlenen, sergi tasarımı, gezi ve eğitim planları, eğitimciler danışmanlığında yürütülen okul

ve eğitim sisteminin tarihçesini somut ve somut olmayan kültürel miras bağlamında izleyicisine sunan okul ve eğitim müzeleri Türk eğitim sisteminin yaparak-yaşayarak öğrenme anlayışında gelişimi açısından önemli bir boşluğu dolduracaktır. Kaldı ki, Türkiye’de Cumhuriyetin ilanının hemen sonrasında müzeciliğin önemszenmesi, Batıdaki örneklerden hareketle örnek uygulamaların hayata geçirilmesi ve okul–eğitim müzelerinin ilk örneklerinin oluşturularak ulusal eğitim hedefleri içine alınması ilgi çekicidir. Müzelerin, öğretmenler ve öğrencilerin yanı sıra toplumun geri kalanı için de değerli ve doğrudan erişilebilecek bilgi kaynakları olduğu düşüncesinden hareketle bu kurumların yaygın öğretim kurumu olarak kullanılabileceğine ilişkin anlayışın ve geleneğin yerleşmiş olduğunun da göstergesidir. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2017’de başlattığı “Eğitim Tarihi Müzeleri” hareketi Türk müzeciliği açısından değerli bir gelişmedir. Tarihi liselerde, geçmiş yıllara ait ders kitapları ve eğitim materyalleri, tarihi doküman, yayın, kitap, dergi, rehber, broşür, katalog, fotoğraf ve video filmlerin yer aldığı "Eğitim Tarihi Müzeleri" hem okullara değer kazandırmış hem de müze eğitiminin gelişimine etki sağlamıştır. "Millî Eğitim Bakanlığı Okul Müzeleri Yönetmeliği" kapsamında kurulan bu müzelerde gerçekleştirilen eğitimlerin içeriği ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlere müze eğitimi ve yaratıcı drama seminerleriyle ve ilgili çalıştaylarla paylaşılmıştır.

Türkiye’de büyük bölümü Cumhuriyet’in 75. Yılı kutlama etkinlikleri kapsamında tarihi okullarda kurulan altı eğitim tarihi müzesi - Atatürk Eğitim Müzesi, Ankara 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi, İstanbul Milli Eğitim Müzesi, İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi, İzmir Milli Eğitim Müzesi ve Üsküdar Cumhuriyet Eğitim Müzesi (Müstakil)- okul gruplarının ders kapsamında ziyaret ettikleri kurumlar olarak hizmet vermiş ancak sürdürülebilir müze eğitimi etkinlikleri, yayınlar ya da profesyonel izleyici programlarıyla istenildiği düzeyde gündeme gelememiştir. Sayısı on altı bulan devlet ve özel okul müzelerinde ise TED Ankara Koleji Müzesi, Bahçeşehir Koleji Bilim Merkezi, Kültür Koleji Kültür Müzesi, St. Joseph Lisesi Doğa Bilimleri Merkezi, Başak Koleji Tales Matematik Müzesi vb. örneklerin sayısı artmaktadır. Bu müzelerin büyük bölümü çocuk ve gençleri

etkileşimli öğrenme etkinlikleriyle buluşturan, müze eğitiminin farklı yöntem ve tekniklerini uygulayan örneklerdir. Bunula birlikte 81 ilde açılan İl Eğitim Tarihi Müzeleri ile eğitim kültür ve tarihinin müzeciliğin önemli konuları arasında olacağı düşünülmektedir. Okul Müzelerinin sayıca artması, müze eğitimi konusunda uzman kadroların istihdam edilmesi, Türk eğitim ve okul tarihi konusunda araştırma, yayın ve projelerin yapılması bu müzelerin sürdürülebilirliğinin ve başarısının sağlanması için gereklidir. Tüm eğitim tarihi müzelerinin bir birlik altında toplanarak düzenli hizmet içi eğitim ve toplantılar gerçekleştirmesi; Türkiye’de sayıca çok olan üniversite müzeleriyle iş birliğinin geliştirmesi ve bünyelerinde gerçekleştirilen müze eğitimi uygulamalarına ilişkin iyi örnekleri yayına dönüştürerek ilgililerle paylaşması müzelere olan ilgiyi de, müzelerin sürdürülebilirliğini artıracaktır. Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı’nın yeni eğitim vizyonu çerçevesinde 2019 yılında Türkiye genelinde başlatmış olduğu ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimler sürecinde müze eğitimi alanında donanım kazanmasını sağlayacak eğitim hareketi de müzelerin eğitim sürecinde kullanım sıklığını da artıracaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ö.; Öztürk, F. (1999). Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim, *Eğitim ve Bilim/Education and Science*, 14 (114): 73-81.
- Akmehmet, T. K. (1998). Kabataş Erkek Lisesi’nin Türkiye’de Ortaöğretim Bağlamında Okul-Müze Olarak Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Allen, L.A. (2001). *A Bluestocking in Charleston: The Life and Career of Laura Bragg*. Columbia: University of South Carolina Press.
- Ambrose, T. & Paine, C. (2006). *Museum basics*. UK: Routledge.
- Atagök, T., (1994), “Kültür ve Toplum” 1. Müzecilik Sempozyumu Bildiri Kitabı. İstanbul: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları.
- Ayas, N., (1948). *Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitimi; Kuruluşlar ve Tarihçeler*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

- Başaran, İ.E., (1994). Eğitim Yönetimi. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Boş Alanlar. Erişim tarihi: 5 Mayıs 2016, <http://saltonline.org/tr/1364/bos-alarlar>
- Demir, R. (2005). Sanat Eğitiminde Bir Program Önerisi: Galeri Eğitimi Programı. http://tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_1/95-104.pdf
- Dierking, L. D., Cohen J., M., Wadman, M., Falk, J. H., Storksdieck, M., & Ellenbogen, K. (2002). Broadening our notions of the impact of free-choice learning experiences. *Informal Learning Review*, 55(1), 4-7.
- Falk, J.,H., Theano M., & Douglas, C. (1998). The effect of visitors 'agendas on museum learning. *Curator: The Museum Journal*, 41 (2), 107-120.
- Hein, G. (2006, Fall). Progressive Education and Museum Education: Anna Billings Gallup and Louise Connolly. *The Journal of Museum Education*, 31 (3): 161-174.
- Hooper-Greenhill, E., (1999). Müze ve Galeri Eğitimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- İl Eğitim Tarihi Müzeleri Albümü (2018). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İl Eğitim Tarihi Müzeleri Albümü, Yay. Haz. Gülderen Gültekin, Abdullah Yurdabakan, Ümit Karakaya, Nihal Bıyıklı, Ahmet Çelik, Fahriye Oktay ve Hatice Ayan. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, no: 662.
- Kadioğlu Ateş, H.,(2015). İsmail Hakkı Baltacıoğlu: Talim ve Terbiyede İnkılap. *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/11 Summer. s. 1671-1690.
- Karadeniz, C.; Çıldır Z. (2014). Müzede Okul Kültürü: İngiltere Örneği. *Okul Kültürü ve Çocuk: 7. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri içinde*, s:413-430, (Yay. Haz.: Yrd. Doç. Dr. Tülin Şener). Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Kaschak, J.C. (2014). Museum visits in social studies: The role of a methods course. *Social Studies Research and Practice*, 9(1), 107-118.
- Matsutyan, N., (2013). Amerikan Kaynaklarında Merzifon Anadolu Koleji'nin Kısa Tarihçesi. *KEBİKEÇ İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, sayı: 36 s: 131-154.
- Merzifon Anadolu Koleji Müzesi'nden Arta Kalan "Boş Alanlar". Erişim Tarihi: 09.10.2016

http://www.mimarizm.com/etkinlikler/sergiler/merzifon-anadolu-koleji-muzesi-nden-arta-kalan-bos-alanlar_124925

- Onur, B. (2000). İletişim ve Eğitim Ortamı Olarak Müzeler. 1999 yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları Bildiri Kitabı, s:47-57. Ankara: Anadolu Medeniyetleri Müzesi.
- Onur, B. (2012). Çağdaş Müze: Müze Psikolojisine Giriş. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü (1952). R. G. Arkın (Yay. Haz.). İstanbul: Bir Yayınevi.
- Özsarı, M. (2015). Halkevlerinin kuruluşu ve çalışmaları. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2016 <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/index.html>
- Özdemir, Y.; Aktaş, E. (2011). Halkevleri (1932'den 1951'e). A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]. 45: 235-262.
- Packer, J. (2008). Beyond learning: exploring visitor's perceptions of the value and benefits of museum experiences. Curator: The Museum Journal. 51(1): 33-54.
- Pearson, C., (2017). Museums in the Second World War. New York: Routledge.
- Şanal, M. (2002). Mustafa Sâtı Bey (Sâtı-El-Husri) (1880-1968), Hayatı ve Türk Eğitim Tarihi İçerisindeki Yeri, Milli Eğitim Dergisi, 153-154.
- Tonguç, H. İ. (1931). Mektep Müzeleri, Terbiye Dergisi. Cilt: VII. Sayı :32 Sayfa: 38, Şubat.
- Türkoğlu, P. (2004). Tonguç ve Enstitüleri. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ulusoy, S. (2005). Robert Koleji ve Yabancı Okullara Yönelik Atatürk Döneminde Yapılan Düzenlemeler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ülman, Y., (2006). Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de (Galatasaray Tıbbiye'sinde) Eğitim, Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları. İstanbul: Global Yayıncılık, s:71-76.
- Yücel, H.A., (1950). Kansu Ardından Hakkında Yazılanlar Erişim tarihi: 16 Mart 2017 <http://www.nafiatufkansu.org/uumlkuuml-derg304s304nden-350ubat-1950.html>